

В. АНДРІЄНКО

»ХТО ДУЖЧИЙ?«

(Потенціали США і СССР)

**Видавництво »Українська Трибуна«
Мюнхен 1948**

В. АНДРІЄНКО

»ХТО ДУЖЧИЙ?«

(Потенціали США і СССР)

Видавництво »Українська Трибуна«
Мюнхен 1948

Authorized by Headquarters European Command Civil Affairs
Division APO 757, A. G. 383. 7 GEC-AGO, from July 1947
Responsible editor and printer: Wasyl Pasiczniak.
Druck: R. Oldenbourg, Graphische Betriebe G. m. b. H., München

ВІД ВИДАВНИЦТВА

Брошурка »Хто дужчий« написана на підставі вичерпних матеріалів минулого року. Хід подій збагатив ці матеріали і дозволив би сьогодні вивести ще й далекосяжніші висновки, але заторкнених тут проблем ніяк не позбавив актуальності.

Нашому Видавництву доводиться з жалем ствердити, що з огляду на недостатні технічні засоби і неперебачені перебої у праці, брошурка виходить у світ майже з річним спізненням.

В С Т У П

ХХ-те століття — одне з найстрашніших лихоліть нашої і — іде під знаком протирічливого співжиття різноманітного модерного космополітизму і бурхливих в своєму розтку націоналізмів.

Обидві течії, або краще сказати ці фактори сучасного ржавного життя світу мають свої екстремні точки: так смополітизм на своїх протилежних полюсах має реалізаю пляну Маршалла і дію всесвітньої комуністичної »п'ятої лони«; а розвій націоналізму має також величезну ампліду: від здорових визвольних змагань українців, індусів, фенезійців та інших до безглуздих теорії і практики цизму.

Український нарід, що є за своїм історичним положенням середником між цивілізованим Заходом і варварським юдом, у великій мірі зберігаючи свою самобутність і прагнучи до її ствердження, не забуває заповіту свого Великого юрока: »І чужого навчайтесь, і свого не цурайтесь«.

Сучасна українська еміграція, яка в основному складається з людей, що якимсь чином вирвались з пазурів бальзвизму і опинились по сю сторону »залізної завіси«, не поває зв'язків ані з історичними традиціями свого народу, і з борцями за його волю. До того країці сини нашої іграції сміливо прищеплюють свою культуру Заходові, ій з кожним днем все з більшою зацікавленістю і... поважую ставиться до цієї культури, до її вияву і навіть її облем.

Проте, як ми зазначили, тут повинна встановитись взаємна обізнаність, що торує шлях до спільногого фронту. Задні демократи — це на сьогодні наші благодійники, на втра — наші союзники. Ми повинні вивчати не тільки юрію і культуру Заходу, а й його думки і наміри, щодо цього спільногого ворога — червоної Москви. Треба бути бре обізнаним з тими можливостями західніх демократій,

що можуть долучитись до наших в спільній боротьбі і з нашим сьогоднішнім, а їх — завтрішнім ворогом.

На жаль, серед багатьох людей загалу існує думка, що люди Заходу, зокрема англо-американці, не знають специфіки Советського Союзу, його підступних намірів, його природніх, політичних і стратегічних можливостей, його сильних і слабих місць. Багато наших людей думає, що англо-американці не знають як і чим боротись із своїм підступним ворогом, а деято навіть і досі перебуває в стані »священого жаху« перед большевицьким »боем констріктором«, говорячи, що Молотов всіх обдуриТЬ, а НКВД всіх перехитритЬ.

Головним чином, подібні настрої й думки постають через незнання чужих мов, а звідси неможливість ознайомлення із західньою пресою в перводжералах, де від часу капітуляції Німеччини відбувається постійна і прогресивна еволюція, що до ставлення керівних діячів англо-американського світу до проблем, пов'язаних з велетенською боротьбою Заходу із Сходом.

Огляд преси (главно американських журналних статтів) за поточний 1946—47 рік дасть змогу українському читачеві краще зорієнтуватись в сучасній політичній ситуації та збагнути розстановку сил, в свіtlі ознайомлення із англо-американським ідейно-політичним та економічно-стратегічним потенціялом, так само, як скажімо, книжки й статті проф. Колюмбійського Університету д-ра Меннінга дають змогу громадськості США ознайомитись з історією України, з її красним письменством, з величчю її боротьби за свободу і гідне місце серед інших народів світу.

—————o—————

Р О З Д І Л I.

мериканці збагнули традиційний внутрішній тероризм і зовнішній імперіялізм Москви.

Американці, у своїй масі, захоплені власним добробутом, ячайно не цікавляться способом життя інших націй. Роте, це ігнорування чужих радошів і нещаст'я в останній час поступається місцем живому зацікавленню, далекому д традиційної американської байдужності до всього того, о не зачіпає, або видається таким, що ніколи не зачепить американські інтереси.

Тепер, громадська опінія США потрохи набуває усвідомлення того, що загроза комунізму, власне його наймодернішого вияву — большевизму, стає питанням не лише ротьби західно-європейської цивілізації із напівазіятою Росією, а питанням боротьби всіх західних демократій, тому числі і США, з советським тоталізмом.

Нажаль, ще й досі, за науковими даними спеціяльних слідників закладів »38 мільйонів американців, що мають право виборчого голосу, не знають який саме уряд править часною Росією«.*.) Але серед лаїків є вже люди, які »роззнали« потенціяльного ворога та які, як добрі американці, чути попередити завчасно своїх земляків про небезпеку. Чим з них є Вільям Булліт, колишній амбасадор США Москви, який, маючи досвід особистого перебування СССР і поєднуючи його з науковим вивченням російської країни, написав уже рік тому книжку під назвою »Така мля«, що присвячена, головним чином, розкритю »невидковості«, а традиційності страшних пороків російської ржави.

) Едгар Снов, Чому ми нерозуміємо Росію, Сетердей Івнінг' Пост, 2. 1947

киття Московії. Це злої пам'яти »опрічіна«, що в наш час
дає модерне своє відтворення: ЧК — ГПУ — НКВД — МВД.
Кріпацтво знайшло своє продовження в колгоспному раб-
стві, що відбилось в дотепі — розшифровці назви компартії
ССРС — ВКП(б) — второе крепостное право (барщина), себ-
е панцина. З тих часів постали і похмури Соловки, по пер-
ших монастир, а тепер символ нищення безнечинних жертв
сталінського терору. Про ці жертви в США написано траге-
дійну книжку »Нічого, крім власних кайданів«, Далліна
Ніколаєвського.

Говорячи про терористичні методи правління Сталіна, Булліт наводить приклад з історичної традиції Росії, він звертається до характеристики Петра І, зробленої відомим російським істориком Ключевським:

»Він (Петро — В. А.) хотів, щоб раб, залишаючись рабом, діяв свідомо і вільно. Взаємодії деспотизму і свободи, освіти і рабства — це є політична квадратура кола, загадка, яку ми розв'язуємо протягом двох століть з часів Петра, що ще на сьогодні не розв'язана«.

Щодо зовнішньої політики, то в Росії, всупереч іншим державам, саме не вона підкоряється інтересам власного народу, а навпаки, дуже часто свій нарід прирікається на страждання, заради честолюбних намірів державних мужів володарів, від Івана Каліти, »собрателя землі русской«, аж до ідеологів »єдиной неделімой«.

Так, наприклад, спостережливий Булліт правильно відмітив, що царська Росія парадоксально надавала громадянам підкореної Польщі, в деяких питаннях, більше прав, ніж своїм підданим. Чому? Бо Польща не була ще остаточно аборбована.

Подібне можемо спостерігати і зараз, хоча б на тому ж прикладі Польщі, в якій залишилось обмаль, але втім ще жевріючі свободи... поки ця гоноровита Реч Посполіта не стане з советського сателіта звичайною невід'ємною частиною Советського Союзу.

Взагалі, Советський Союз є втіленням безконечних контрастів і парадоксальних протиріч. Так, скажімо, поруч із прихованим від цікавих очей чужинців терором, існують розкішні опера і балет, націоналізовані музеї, палаці і бібліотеки тощо — все, що може служити внутрішній та зовнішній пропаганді. Проте, не всі чужинці виявляються такими короткозорими, як цього хотілось би кремлівським можновладцям. Так, напр., відомий американський журналіст Вайт від-

Основні положення цього стислого, але дуже сугестивного історичного екскурсу є такі:

Події (вже!) 1945 року показали, що Атлантическа Хартія так само, як і Ялтинська угода були для Сталіна лише чудесною овецю шкірою, якою він користуватиметься так дового, як довго йому буде потрібний цей камуфляж.

Далі, Булліт цілком доречно зазначає, що російський народ живе в дуже багатій, правда мало розробленій, але і мало заселений землі. До цього ми можемо додати, що, за колись наведеними советсько-російським письменником Алексеєм Толстим даними, — ССР має 87% сировини, потрібної для добробуту держави.

Тому виринає питання: звідки ці безнастанні потяги до експансії? І Булліт справедливо відправляє читача до двох джерел: російської історії і комуністичної доктрини. Як справжній син Америки, а тому і позитивіст, Булліт говорить, що Советський Союз, водночас є світовою державою і головною квартирю інтернаціональної релігії (очевидно марксизму — В. А.). Зрозуміти державу є важливо, зрозуміти комуністичне кредо є життєво необхідно, бо саме це кредо диктує советську зовнішню політику.

Історія Росії — це історія деспотів, що перейняли державні форми в своїх тимчасових гнобителів — монголів, першим з яких був хан Батий, племінник славетного Чінгіс-хана (не дарма ж Сталіна звуть сучасним Чінгіс-ханом!). Проте, московський князь Іван III оголосив себе можновладним царем, спадкоємцем царгородського імператора, а Москву — »Третім Римом« (напрошуються аналогія з Третім Райхом!). Таким чином, падіння в 1453 році цитаделі християнства — Царгороду — прислужилося до звеличення московської держави, що узурпувала права »єдиної«, яка несе світові світло Божої Правди.

Отже панування монголів народило дві провідні думки в житті росіян:

1. Думка про натуральність життя під диктатурою;
2. Думка про те, що Москва покликана очолити і врятувати світ.

В цих двох основних напрямних ховаються стрижні внутрішньої і зовнішньої політики московської держави.

Близький нащадок Івана III — Іван Грізний викристалізував систему терору, що мав »упорядкувати« державне

значив у своїй »Доповіді про росіян«, що між сценою — світом уяви і залом тлядачів є прірва: на сцені — казка, в залі — погано одягнений, голодний, похмурий натовп. А в устах пропаганди — це »радісні будівники соціалізму«.

Шампанське для високих чужинців і відсутність хліба для власного населення. Така є дійсність Советського Союзу.

Проте, доброзичливість і навіть улесливість, що виявляють совети щодо представників т.зв. капіталістичних країн, спостерігається лише в межах ССРС, але ж в самих тих країнах совети ведуть постійну підступну роботу, скеровану на розвал чужих держав, криючись під гаслами тамтешніх компартій, а насправді переслідуючи чисто імперіялістичні цілі по загарбанню чужих земель із включенням їх спочатку в сферу свого безпосереднього впливу, а потім і до складу Советського Союзу.

Тут ми маємо справу із плеканням надій на світову революцію, що мав зреалізувати Комінтерн, позірно розпущений 22 травня 1943 р. Булліт, із повною свідомістю справи, констатує, що »комуністичні партії світу є агентурою советської диктатури«.

Почуваючи себе слабим, Советський Союз прагнув до юридичного визнання з боку капіталістичних держав і склав »дружні пакти«, в тому числі із США, який був підписаний Літвіновим в Білому Домі, 16 листопада 1933 р., із зазначенням, що советський уряд »утримуватиметься від будь-яких втручань тим чи іншим способом у внутрішні справи США«.

Само собою розуміється, що угоди не було додержано. Вже за два роки після її підписання — влітку 1935 р. — Москва через інсценований конгрес Комінтерну дала комуністичній партії США директиви, щодо тактики троянського коня в захопленні американської влади. Аж тоді президент Рузвелт наказав амбасадорові в Москві висловити різкий протест советському урядові, нагадуючи про обіцянку не втручатись у внутрішні справи Америки, вказуючи на »найсерйозніші наслідки«.

Проте, Сталін не звернув жадної уваги на цю ноту протесту, а Рузвелт вирішив, що, через небезпеку збоку Гітлера, слід тимчасово ігнорувати сталінське порушення угоди і підтримувати дипломатичні стосунки.

Багато чого з того часу могло здивувати американців в советській політиці: і складання »пакту про дружбу« з гітлерівською Німеччиною, і загарбання вільних прибал-

їйських країн, і четвертий в історії Росії »поділ Польщі« багато інших за советською пропагандою »звільнень братих народів«, а по суті імперіялістичних анексій, що майже відтворили територіальні контури колишньої Російської Імперії.

Втім, власні інтереси США не були зачеплені і залишились в стадії свого ізоляціонізму, який обрали своїм дорого-вказом від закінчення першої світової війни і аж до другої, коли конъюнктура змінилась на користь Советського Союзу.

Тут відбувався подвійний згіст симпатій до Советського Союзу: з одного боку, через військовий союз, свідомість боротьби проти загального ворога, з другого боку — через «демократичну» машкарку, яку одягли совети під час війни: притамування авторитету партії, оголошення свободи церкви тощо.

Але згодом, по закінченні війни, в процесі співробітництва по окупації, в міжнародних питаннях Об'єднаних Націй, в зударах на стратегічно-вихідних позиціях, як Іран, Греція, Туреччина, Китай, Японія, Корея, сателіти, прийшло до країщого розуміння американцями советів, ніж де було за часів великого демократа-утопіста Рузвелта.

Це гірке запізніле усвідомлення »невблаганих фактів« прекрасно підсумовано в новій книжці вищезгаданого Вільяма Булліта, »Сила нашої нової зовнішньої політики«, де він говорить:

»Наш уряд зробив одну з найфатальніших помилок, коли в 1941 році почав трактувати Советський Союз як »миролюбну демократію«.

РОЗДІЛ II.

Американці активно реагують на советський імперіалізм.

Передтим, як говорити, що з себе суттєво уявляє американська література про Советський Союз, слід зазначити з яких двох джерел вона живиться: поперше, з книжок і статтів відомих політиків і літераторів США, що в більшості своїй побували в советській Росії (серед них можна назвати Булліта, Чемберліна, який написав багато книжок про Советський Союз, а також книгу »Українці — пригнічена нація«, Лайонза з книжками »Червоне десятиріччя«, »Сталін, цар всея Русі« та багатьох інших), подруге, з книжок політичних емігрантів зі Советського Союзу (серед них генерала Барміна, »Єдиний, хто вижив«, Віктора Кравченка, »Я обрав свободу« тощо).

Можна сміливо сказати, що десятки солідних книжок, виданих в США, протягом трьох десятиліть на тему про Советський Союз, свідчать про обізнаність інтелігентного американця з цим питанням, проте, тільки зараз »советська проблема« завдяки виходу ССР на широку світову арену стала щоденною справою не тільки інтелігентного, а кожного американця, що читає часописи і що цікавиться історичною долею своєї країни.

Зрештою, середній американець стає свідомим того, що його поняття »демократії«, »свободи«, »прогресу« є зовсім одмінні від понять Советського Союзу, що під час військового співробітництва сприймались наївними янкі, як адекватні американськім. Проте, це було поверхове сприймання, базоване на формальній близькості слів, притаманних всім культурним мовам світу.

Американський кореспондент відомого журналу Сетердей Іvnінг Пост, Едгар Снов твердить, що розбіжність в основних державних поняттях американського і советського

еконіків призводила аж до останнього часу до ряду непорядних помилок, навіть з боку досвідчених дипломатів, як напр., у випадку з англійським представником Клярк Герром і американським — Гарріманом, які в договорі із пілканськими сателітами визнали законним авторитет червоної армії, що немов несла »звільнення« країнам демократії і повернення свобод, а по суті стала інструментом для підтримання советського терору в цих країнах.

Саме в процесі номінального і фактичного анектування советським Союзом своїх сусідів, американський обиватель починає усвідомлювати те, що їх політичні ліders чи такі ружні американцям ідеологи, як то Черчіл або генерал де Молль, висловили вже давно, а саме спостереження реалізації советами своєї ідеї світової революції, за допомогою одвійної стратегії — зірвання зсередини державних машин находу і Сходу, шляхом інфільтрації до них комуністичних елементів і прямої анексії межуючих з Советським Союзом держав.

I перше і друге совети можуть провадити з далеко більшим успіхом ніж це, скажімо, робив Гітлер. Бо дійсно, Гітлер, виходячи з засад расового націоналізму, не міг знайти відповідний доброзичливий відгук, а тимбільш дозволу, навіть в націоналістично-фашистівських течіях підкорених країн.

Це й зрозуміло, тому що кожний рух нацистського характеру, не враховуючи опортуністів типу де-Греля і Квісінга, або взагалі пангерманістів, є непримиренні до таких аміх сусідніх нацизмів. Отже, крім випадкових колябантів, Гітлер міг чути суті розраховувати лише на власну юрисдикційну силу, бо сам відкидав можливість будької автономії для загарбаніх країн.

Зовсім інакше стоять справа у Сталіна, який проповідує братерство народів, заміну національної боротьби клясовою, становлення соціальної »справедливості« тощо. Отже він знаходить актуальну підтримку своєї політики в місцевих комуністичних партіях, які об'єднані з Москвою спільною доктриною Маркса. Тут окуповані війська мають своїм завданням лише страхувати дії місцевих комуністів, являючи собою життєву загрозу будь-якій опозиції.

Правильно зазначає в своїй новій книжці Булліт,*) що американці наразились би на смертельну небезпеку, як би

*) „Сила нашої нової закордонної політики“.

Рисунок 1.

Гітлерові вдалось в свій час зорганізувати Європу. Але ми вже зазначали, що сама суть непримиреного до інших народів німецького нацизму сама по собі вже виключала організацію т. зв. Гітлером »нового порядку« в Європі, або просто »Нову Європу«.

У Сталіна на організацію Європи, хоча б її східної

частини набагато більше шансів, тому, що він озброєний »націонал-комунізмом« (як його назвав Булліт), який несе в собі подвійну функцію: поперше, він використовує патріотичні почуття росіян, що запевняють себе самі, а також запевняють в тому і інших, в їх месіянській ролі у всесвітній історії, що саме російський народ несе всьому світові звільнення від »клясового рабства«; подруге, він використовує позірну стрункість марксівських теорій, для приваблення людей ХХ-го століття, приречених на хаос безперервних воєн та які зневірились в поліпшенні свого суспільства, в межах старих форм (до речі, совети, капітулюючи перед традицією, в багатьох випадках відродили старі форми).

Булліт дотепно висловився про Советський Союз, що він дуже нагадує амебу, яка асимілює все, що трапляється на її шляху, при чому вона певний час перетравлює жертву, а потім знов переходить до поглинення наступної.

Геополітичну схему подібної асиміляції накреслив відомий дорадник в закордонних справах республіканського кандидата в президенти Стассена — Джон Фостер Даллес, нині обраний одним з чотирьох представників США в ОН (дивись рисунок 1).

Даллес розглядає світ під кутом зору советського впливу, що може спостерігатись в трьох зонах, в різних проявах і різних розмірах.

Перша — »внутрішня зона« складається з власне Советського Союзу, себто тих країн, що за сталінською конституцією входять до складу »Союзу Радянських Соціалістичних Республік« — це по суті відстановлений за роки большевицького панування обсяг колишньої російської імперії, де, скажімо, втрата Фінляндії компенсується Галичиною, Закарпатською Україною та Буковиною, або відсутність Карса і Ардагана — Тану Тувою та Курильськими островами.

»Гнучкість« конституції СССР дає змогу дуже легко інкорпорувати до Советського Союзу все нові і нові землі.

Друга — »середня зона«, що є не так одноманітна в своїй підлегlostі Москві, як советські республіки, але складаючись з колишніх сателітів Німеччини і несучи весь тягар окупації, санкціонований »дружніми« Кремлю урядами, в кардинальних державних питаннях цілком залежить від волі кремлівського Політбюро.

Керування цими землями з Москви полегшується тим, що вони географічно безпосередньо межують із самим СРСР і Союзом. Тепер, коли Кремль наказав східно-європейським окупованим країнам відмовитись від американської допомоги і скласти з ним кабальні угоди, більшевицький зашморг навколо ший центрально-європейських і балканських народів, звичайно, затягнувся ще більше.

До »середньої зони« Даллес відносить також такі країни, де нема сприятливих Кремлю урядів, втім дипломатичний або психологічний натиск, чи комуністично-партизанска акція настільки значні, що їх можна вважати за безпосередньо загрожених советським імперіалізмом, це — Туреччина, Греція, Курдистан, Зовнішня Монголія, Манджурія, Південна Корея.

Третя — »зовнішня зона« є рештою світу, що оточує Советський Союз та де комунізм не є головними чинниками державного життя. Проте, в кожному »районі« цієї »зовнішньої зони« комуністи мають своє тактичне завдання, що повинно служити загальній стратегічній меті — світовій революції. Якщо до сусідніх країн застосовується метод військової інтервенції, окупації і зрештою анексії, то в країнах, що є фізично (географічно) віддалені від Советського Союзу, де (покищо!) безпосередні військові фактори ще не можуть діяти, Кремль застосовує політику максимального гальмування тих процесів, що спричиняються до посилення т.зв. »капіталістичного оточення« і максимального посилення тих процесів, що ведуть до конфліктного розв'язання світових проблем.

Так, скажімо, в Західній Європі комуністи прагнуть до стримання потягу до єдності цих європейських народів, що, складаючи такі унії, як от Голландія, Бельгія та Люксембург, вже утворюють якусь клітину майбутнього паневропейського співробітництва, стимульованого до того тепер допомогою США, передбаченою »планом Маршала«. Крім того, на противагу західному бльокові утворюється східній.

В колоніальних країнах совети, навпаки, всіма силами підтримують відосередкові тенденції. Тут вони в жадному разі не хочуть терпіти еволюційного переходу колоніальних народів до вільного, самостійного існування, що може здійснюватись в межах домініонів або тимчасових мандатів Об'єднаних Націй.

Комбінованими методами (вимога контролі проток, підтримка партизанського руху в Греції тощо) совети намагаються вийти в Середземне море і тим поставити під удар комунікації Британської Імперії.

на Сході совети покищо анектували лише маленьку Тану-Туву, проте, безперечно готуються до приєднання зовнішньої Монголії, а також контролюють дії китайських комуністів в північно-західній провінції Китаю — Сінг-Кіянгу (китайський Туркестан) та Манджурую.

В західній півкулі, зокрема в Південній і Центральній Америках, советам доводиться обмежуватись ідеологічним впливом і таємною фінансовою підтримкою. Тут найбільша ставка робиться на пропаганду комуністичних ідей, які повинні привабити ті верстви трудящих, що опинились в тяжкому матеріальному стані через розладнання повоєнної економіки і заниження життєвого стандарту. Поруч із тим совети ладні грati на расовій проблемі, заохочуючи кольорові народи до боротьби із білою расою.

Комуністична діяльність в латино-американських країнах, звичайно, не обмежується питаннями внутрішньої політики, а також творить шалений спротив панамериканським тенденціям, які всіляко стимулюються з США.

Щодо самих США, то за відомостями, зібраними директором Федерального бюро розшуку Едгаром Гувером (не плутати з експрезидентом!), »п'ята колона« комуністів діє в усіх областях суспільного і політичного життя Сполучених Штатів.

Хоча офіційних членів комуністичної партії налічується лише 75.000 (серед них 15.000 в армії), проте, кількість прокомуністів — супутників величезна. Правда, прокомуністичні настрої часто бувають недовготривалими, як, наприклад, в Генрі Воллеса, який, після неприйняття советами пляну Маршала, переконався в небажанні Сталіна з його клією співробітничати з демократичним світом.

Ми є свідками того, як генеральний секретар комуністичної партії США Ерл Бровдер пішов з партії і поринув у комерційне (!) життя, ставши звичайним бізнесменом. Нещодавно, колишній редактор провідного комуністичного журналу »Нью Месіз« видав книжку, в якій описує свій шлях від комунізму до католицизму. Таких прикладів безліч.

Але все ж таки залишається актуальним тогорічний вислів Даллеса:

»Багато американців симпатизують розпропагованим соціальним завданням советського експерименту, дивлячись на останній приблизно так, як чужі нам народи дивились протягом минулого сторіччя на »великий американський експеримент«.

Через те, що комуністи промовляють в першу чергу до »поневоленого капіталізму« пролетаріату, то саме пролетарські організації — професійні спілки зазнали на собі в останній час великого впливу відкритих і замаскованих комуністів. Але лідери робітничої кляси США — Джон Люіс, Вільям Грін та інші — активно борються за очищення спілок від комуністичних елементів. Аналогічне спостерігається в армії, державних установах та інших ділянках американського суспільства.

В одному з останніх чисел відомого американського громадсько-політичного журналу »Ньюсвік« подаються в зіставленні керівні діячі комуністичного і антикомуністичного фронту США, при чому стаття закінчується такою резюмуючою фразою:

»Комунизм в Америці на сьогодні піддається найзгубнішому вогню, якого він ще ніколи не зазнавав. Доктрина Трумена, що розрахована на стримання советської експансії, урядова внутрішня антикомуністична політика і рух американських лібералів вилучили комуністів з своїх шерег — все це мобілізує громадськість на усвідомлення нового положення. В порівнянні з антибольшевицькою гістерією, яка була вислідом першої світової війни, сучасний рух є надалеко більш реалістичним та свідомим зусиллям побороти комуністів. Найнебезпечнішим є можливість того, що громада — як це було після першої війни — може стомитись від боротьби з комуністами, залишаючи ще раз відкритими двері майстрям політичної і економічної інфільтрації.«.

Зараз Америка підходить до тези заборони комуністичної партії, як такої, що бореться за насильницьке повалення існуючого демократичного ладу. Є купа обвинувачень, спрямованих проти окремих членів партії та її супутників. На допиті комуністичного лідера Денніса в Комітеті в справах антиамериканської діяльності встановлена антидержавна поведінка Денніса, за що його засуджено до в'язниці. Подібних заходів вжито до багатьох комуністів.

Проте, сам директор Федерального бюро розшуку Едгар Гувер висловлюється проти заборони партії, бо це при-

о б до обвинувачення влади в порушенні американських
в на свободу думок, зборів тощо. Комуністи б зайняли
ідну ім позицію »пригнічених« у вільній державі.

В усякому разі більшість провідних політиків США
ре усвідомлює, що центр американської »п'ятої колони«
ходиться не у Вашингтоні, а в Москві і саме її дирек-
ти визначають позиції комуністичних партій всього
Світу.

АМЕРИК. БАЗИ
КАНАДСКІ БАЗИ СОВЕТСЬКІ БАЗИ МІСТА

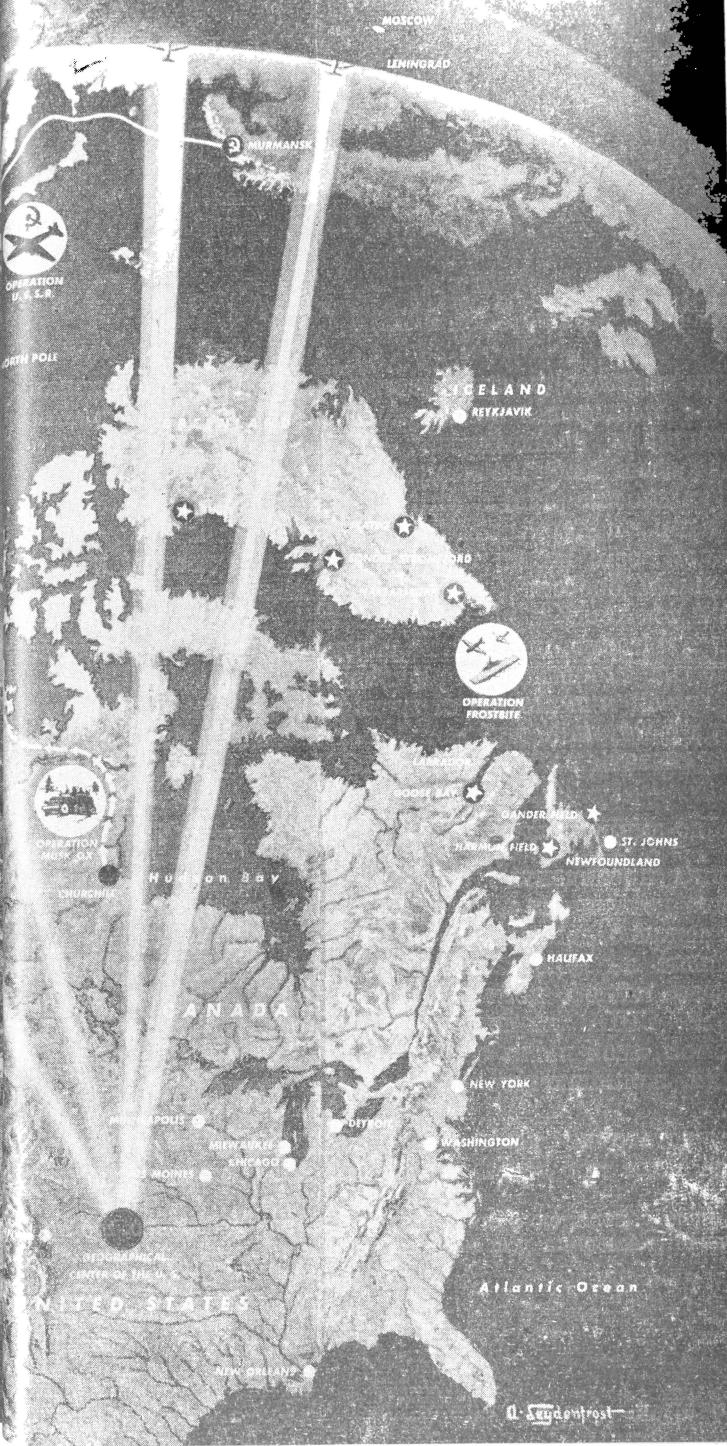

Рис. 5.

Р О З Д І Л III.

Потенціали США і ССРС.

Завжди взаємовідносини держав є дуже скомпліковані, але можна спостерегти в них постійні три стрижні: ідейно-дипломатичний, економічний та стратегічний. Кожний з них має свою вагу і є неодмінний, але на різних етапах розвитку відносин різні з тих стрижнів стають головними.

Так, напр., перший етап державних стосунків США і советської Росії, після війни пройшов під знаком ідейно-дипломатичної боротьби, що вивершилась зрештою проголошенням доктрини Трумена. Другий етап, що ми його зараз спостерігаємо, має своєю віссю плян Маршала, який базується на економічній рівновазі Західньої і Східньої Європи. Третій чинник — стратегія — залишається в еволюціонуючій потенції, що може вийти на поверхню історії, чи краще сказати на її суд, у війні.

А. Ідейно-дипломатична ситуація. Доктрина Трумена.

Доктрина президента Трумена, що є другою державно-політичною доктриною США на протязі їх історії,*) є прямо противідною доктрині Монро, яка зберігає США протягом більше як цілого століття від збройних конфліктів з державами нашого континенту; тільки у 1918 р. на короткий час США включились в боротьбу з германським мілітаризмом, щоб після закінчення її навіть не увійти до Ліги Націй, залишаючись на позиціях традиційного ізоляціонізму.

Тепер остаточне усвідомлення США справедливости Черчілевої тези про »неподільність миру«, невивершеність

*) Першою доктриною була доктрина президента Монро, що проголосив гасло: »Америка для американців«.

оділу сфер впливу, постійна небезпека з боку тоталітарних агресорів і технічний прогрес, що фактично позбавляє США у майбутній війні їх колишньої «недосяжності», все це призвело до переходу Сполучених Штатів від історичної доктрини Монро до актуальної доктрини Трумена.

Як і кожна доктрина, доктрина президента Трумена не з'явилась як »деус екс махіна« а стала вислідом всіх тих історичних подій, що відбувались в співжитті народів Сходу й Заходу від славнозвісної Ялтинської угоди аж до Московської конференції останнього року. Доктрина Трумена виявилась тим політичним резонансом, який свідчить, що справи Європи або Азії стали неодмінною і постійною частиною справи американської.

Ще минулого року Фостер Даллес зазначав, що в останній час не можна запевняти буцімто советська зовнішня політика завжди визначається внутрішньою політикою советів. До того кожна з них набула нових форм:

»Так зв. »комунізм« в Росії на сьогодні економічно дуже відрізняється від того комунізму, якому вчив Маркс, та який був сприйнятий Леніним і Троцьким. Советська за кордонна політика також змінилась в тому розумінні, що декілька років тому вона могла розглядатись як здійснення священної місії вивершення світової революції. Тепер вона зважається за практичний засіб запевнити небезпеку Советського Союзу.

За містера Сталіна, советські акції закордоном виглядають як випробування шансів. Советські представники ноді стають в екстремні позиції, але в разі потреби містер Сталін тягне їх назад...«

(В одному з американських часописів була дотепна карикатура: земну кулю, що зображена цуциком, підкидає югою Молотов; після падіння, Сталін пестить нещасного юбаку. Потім все повторюється знов, і так без кінця).

Звичайно, Даллес переоцінював можливості зміни советської політики і слід гадати, що тепер він змінив свій югляд. Тепер вже кожному далекозорому політикові а Даллес безперечно належить до них) стає ясним, що за кордонна політика Советського Союзу не обмежується інтересами державної безпеки, а є реалізацією московських імперіалістичних зазіхань, поєднаних з насильницьким нав'язуванням народам світу своєї антинародної системи.

Далеко різкіше за Даллеса, приблизно одночасно з ним, виступив колишній амбасадор США у Великобританії Джозеф Кеннеді. У своїй великій статті, вміщений в журналі «Ляйф» від 18. 3. 1946, під назвою «США і світ», Кеннеді дав критичний огляд американо-советських стосунків. В піднаголовку статті подано її основні тези:

»Для того, щоб запобігти третій світовій війні, ми повинні тримати великі військові сили, працювати в цільному контакті з Великобританією, підтримувати національний Китай, стимулювати західно-европейський блоک і говорити росіянам чого ми дотримуємося.«

Отже можемо сказати, що доктрина Трумена виявилась синтезом думок Булліта, Даллеса, Кеннеді та інших дипломатів США, які займались дослідженням стосунків США і ССРС. Ними були встановлені слабі і сильні місця дипломатії советів, скеровані на опанування світу:

Сила.

1. »Советські лідери зараз намагаються зробити в світовому маштабі те, що є вже зроблено в них вдома. Це є советська закордонна політика. Це природно, просто і позитивно. Це є чинники великої сили«. Даллес.

2. Советська закордонна політика завжди служить використанню масових невдоволень, завжди допомагає соціальним заворушенням і деструкції.

3. Одним з істотних моментів зовнішньої політики советів є «залізна завіса», що з одного боку не дає змоги власним громадянам побачити перевагу Заходу, з другого — жителям »зовнішньої зони« не дає змоги бачити неуспіхи советського експерименту.

Звичайно »залізна завіса« має подвійну вагу, себто має свої позитивні і негативні риси для советської політики.

Слабість.

1. Насильницький, недемократичний метод поширення і нав'язування монополії марксівської ідеології і способу життя — застрахування і терор.

2. Невміння і нездібність після періоду деструкції по-переднього державного ладу (головно в »середній зоні«) довести в житті ефективність свого конструктивного програму.

3. »Залізна завіса« як фактор законного постійного підозріння до Советського Союзу, який, мовляв, ховається від світу, очевидно маючи досить негативного в межах зон свого безпосереднього впливу.

4. Недооцінка советами прагнення народів Заходу до життя без людських страждань і одночасно із свободою особи.

5. »Острах Росії перед оточенням, що не є неврозою: він є своєрідною релігією. (Передова журналу »Лайф«).

Щодо самих США, то американські дипломати не зосереджуються на позитивних рисах американської дипломатії. Це й не дивно, бо ця дипломатія ще дуже молода і не встигла виробити своїх традицій — базуючись на політиці ізоляціонізму, США до останнього часу мали невелике поле застосування хисту своїх дипломатичних мужів. Проте, дещо з рис, яких слід було б позбавитись, іноді згадується. Так, наприклад, Джозеф Кеннеді посилається на »два слабих місця на в цілому здоровому національному організмі. Вони є самовдовolenня нашого народу та ігнорування і занедбання ним відповідальності як громадян першої нації, і по-друге як результативна нездібність нашого уряду діяти ефективно як в міжнародніх так і у внутрішніх справах«.

Це було сказано перед рік від виникнення доктрини Трумена і майже за півтора року від створення плану Маршала. Ale вже тоді Кеннеді накреслив п'ять можливих форм совето-американських стосунків:

1. дружба і співробітництво;
2. обмежене співробітництво;
3. неспівробітництво;
4. потенційна загроза;
5. пряма агресія.

З усіх п'яти позицій відсутні лише крайні — перша як така, що із закінченням війни зникла, п'ята як така, що ще не актуалізувалась.

Загально відомо, що втілення доктрини Трумена в життя є кульмінаційним пунктом американської дипломатії, коли США перейшли із стадії поступок до твердої політики встановлення геополітичного і стратегічного заслону Заходу від Сходу.

Конкретно це виявилося в тому, що по перше було взято під опіку загрожену комуністичними партизанами Грецію, потім — загрожену безпосередньо Советським

Союзом Туреччину. Це за тезами самого президента Трумена було виповнення політичного вакуума — порожнечі поміж вже досить виразно визначеними сферами советського і американо-брітанського впливу.

Проте, політично-стратегічний баланс, який встановлено США за допомогою позик, не є ще рішальною зброєю в боротьбі з большевизмом. Справа в тому, що, коли соєсти приходять до будь-якої окупованої чи підпалої під їх безпосередній вплив країни — вони завжди мають готовий (свій!) взірець державного ладу, покликаного замінити старий, в той час як США, несучи грошеву, економічну і навіть збройну допомогу, не дають жадного »рецепту«, щодо ліквідації соціальних недуг, притаманних тій чи іншій країні.

З цього приводу добре (правда рік тому) висловився Даллес, який сказав:

»Нарід Сполучених Штатів не має великої віри, яка б рухала ним. Ми аж ніяк не схильні до того, щоб використати Об'єднані Нації як посередника для досягнення певної великої мети в світі.«

А Гамільтон коротко вимагав »активного принципу«, що врівноважив би комуністичну ідею.

Проте, не слід гадати, що США не можуть нічим допомогти загроженим комунізмом країнам крім грошей, хліба і танків. Встановлюючи авторитет демократії, США тим самим такій країні дають змогу вільно шукати шляхів не тільки до економічного відстановлення, але і до нових форм суспільного і державного життя.

Б. Економічні потенціяли Заходу і Сходу.

Якщо дипломатична гра держав є досить мінлива в своєму розвитку і навіть в кульміаційних пунктах, як, наприклад, остання паризька конференція чотирьох міністрів не розкриває реальної моці світових потуг, то більш стабільною і наочною є економіка, де звичайно теж спостерігаються значні зміни, проте вони завжди можуть дати точніше співвідношення сил великих держав. Правда і тут фактично дуже важко зорієнтуватись, бо совети приховують справжні дані і їх можна встановлювати лише приблизно всякими бічними підрахунками. Проте, приблизні дані, зображені для наочності в діяграмах можна знайти, скажімо, в найпопулярнішому американському

журналі »Лайф«, де ще минулого року (число від 18. 3. 1946 р.) в недвозначному зіставленні подаються економічні потенціяли СССР, США і Британської Імперії (дивись рисунок 2).

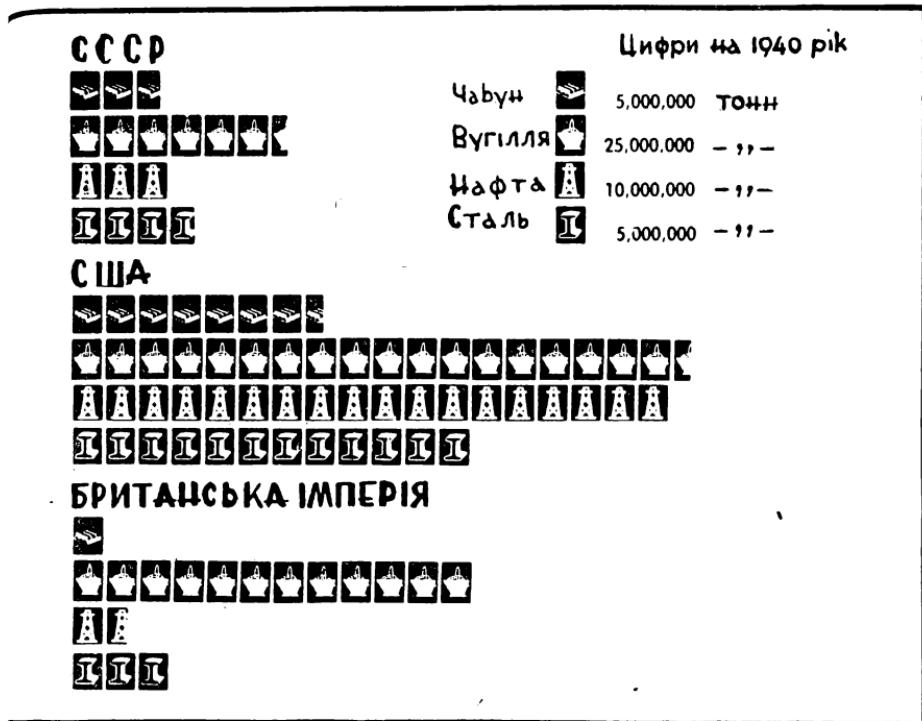

Рисунок 2.

Якщо звернутись до перспективних цифр Советського Союзу зглядно з офіційними урядовими повідомленнями про останню п'ятирічку, розраховану на 1946—50 роки, то 1950 рік у порівнянні із 1940-им поданим в »Лайфі«, не дає разючої відміни, крім вугілля:

чавун	—	19,5	міл. тонн
сталь	—	25,4	„ „ „
вугілля	—	250,0	„ „ „
нафта	—	35,4	„ „ „

Отже, навіть вугільна промисловість, що має зрости в ССР вдвое по відношенню до передвоєнного рівня, не тільки не може іти в порівняння із США, що вчетверо переверхнюють советський видобуток, але навіть не сягатиме британського передвоєнного рівня.

Треба, звичайно, враховувати те, що совети безперечно не обмежуються своїм власним видобутком, а нещадно експлуатуватимуть запаси своїх сателітів. Тут ми стикаємося із проблемою зіставлення двох блоків — західно-европейського та східно-европейського, що економічно конкретизуються в пляні Маршала з одного боку і в пляні Молотова з другого боку.

І тут баланс є далеко не на користь советів, бо навіть ігноруючи потенціял США, що через географічну відірваність від європейського континенту, може бути тимчасово або частково виключені і умовно вважаючи потенціял Німеччини за невтральний, маємо таку схему видобутку найважнішого пального і найважнішого металю в мільйонах тонн:

Е В Р О П А*

Захід			Схід		
Країни	вугілля	сталь	Країна	вугілля	сталь
Великобританія	192	13	ССР	121	16
Еспанія	8		Угорщина	6	
Франція	49	4	Чехо-Словаччина		
Бельгія	23	2	Польща	34	1
Голландія	8			47	1
Люксембург		1			
Італія		1			
Швеція		1			
Всього	280	22	Всього	208	18

Проте, звичайно, центри ваги у великій боротьбі Заходу із Сходом лежать у самих США і ССР. Не принижуючи значення потенціалів «західно-европейського» і «східно-европейського» блоків слід вважати, що рішальним в зіставленні сил є міць головних ривалів.

*) За даними 1946 р., в „Нью-Йорк Таймс“ від 20.7.1947 (европейське видання).

Якщо СССР плянує на 1950 рік видобуток сталі в розмірі 25,4 міл. тонн, то США вже дали за другий квартал 1947 р., отже лише четверту частину року — 42 міл. тонн, себто пропорція плянованих советських можливостей до реальної дійсності США може бути виражене — 1 : 6,6!

Сюди можна додати величезний »золотий« потенціял США, до чого у великій мірі прислужилася торгівля Сполучених Штатів, які в процесі другої світової війни відбрали в Англії її першість. Тепер експорт США, в середньому, кожного місяця дає суму на 1 млрд доларів більшу за імпорт, що дає щорічно різницю в 12 млрд доларів, що перевищує вдвое асигнування, проєктоване на найближчу реалізацію пляну Маршала.

В журналі »Тайм«, за 21. 7. 47, в статті під наг. »Ціна миру« говориться про плян Маршала, який слід розглядати як противагу до тих моментів, на які розраховують совети на можливих шляхах до війни. Головними з них, за думкою журналу, є:

1. Депресія;
2. Комуністичний контроль в Китаї чи Індії (або разом), що може протягом 30 років призвести до катастрофи;
3. Комуністичний контроль в Європі, що може викликати конфлікт за якихось 5 років.

* * *

*

Західні демократії ще й досі сумлінно дотримуються параграфів Хартії ОН і намагаються дипломатичними і економічними засобами зберегти рівновагу світу. Правда, в останній час, США вбачають свою роль найпередовішої держави в ставленні опору советському імперіалізму. Це й ревізується в їх допомозі, про яку Булліт говорить:

»Ми не можемо дати адекватну допомогу одночасно всім народам, загроженим советським імперіалізмом. Ми повинні старанно добирати точки, до яких будемо докладати сили, яку посідаємо.«

Отже в цьому вислові можна знайти натяк на точки-крайни, що можуть згодом стати стратегічними в системі зовнішньої оборони США.

У вищезгаданій статті »Тайму« звертається увагу на те, що Сталін у досить неприхованій формі, ще в минулому році, в своїй промові від 9. 2. 1946, присвяченій післявоєнній політиці СССР, розкрив усвідомлення большевиками до-конечності збройного конфлікту. Він сказав:

»Імовірно, що можна було б уникнути мілітарних катастроф, якби було можливим періодично розподіляти сирівці і ринки збуту серед різних країн, відповідно до їх економічної спроможності, за допомогою угод. Але це неможливо зробити зараз, за умов капіталістичного розвитку світової економіки«.

В. Стратегічні потенціяли Заходу й Сходу

Якщо під час війни і навіть в перших місяцях після закінчення її, совети проголошували можливість співжиття а то і співробітництва СССР із західними демократіями, або, як вони звуть, із »капіталістичним оточенням«, то вже менш як через рік по війні, Сталін констатував неминучість мілітарних конфліктів між тими двома силами.

Безперечно, Сталін давно, так само як і Ленін, дійшов до того висновку, тільки певна ситуація тимчасового спільнотого фронту із аліянтами примушувала його до відступу. Тепер, після закріплення стратегічних позицій, в основному в межах старої російської імперії, він веде неприхований наступ на оточуючий його світ. Правда, для »рожевих« оптимістів і політичних лаїків існує ще пацифістська маскара участі СССР в ОН, проте, це замілювання очей стає з кожним новим (а їх вже безліч!) ветом Громика все менш і менш ефективним.

Більшість англо-сакських політиків вже усвідомила принципи Pax sovietica — »советського миру«, із його фальшивими гаслами свободи й демократії. Майже ввесь світ зрозумів, що єдине гідне в советів поваги є сила. Так само як і проти Гітлера виявляється доконечність протиставлення советському імперіалізмові **сили і передусім військової**.

І саме тут, не дивлячись на величезний економічний потенціял, надалеко більший за советський, в розумінні промислової потужності, західні демократії повинні багато ще надолужувати, щоб наздогнати свого тоталітарного сусіда.

Справа в тому, що тоталітарна система СССР, щодо зовнішнього світу, передбачала в основному два фактори, пов'язані з величезними витратами, що зводять нанівець народній добробут:

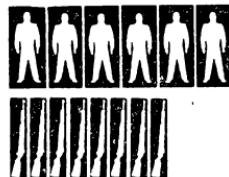
- 1) Організація пропаганди большевицьких ідей в світовому масштабі;
- 2) розбудова військової машини.

Централізація влади і всього державного апарату дають змогу советам «военізувати» свою промисловість, а також всі ділянки життя, не тільки під час самої війни, а і в мирний час. Так, скажімо, демобілізація, начебто проведена в широкому розмірі після закінчення війни, носила лише позірний характер.

За даними вищезгаданого журналу »Ляйф« (дивись рисунок 3), після закінчення війни і проведеної частково демобілізації, на порозі першого післявоєнного року в ССРЩ залишилось під рушницею 8 мільйонів солдатів, себто більше ніж в США і Британській імперії, взятих разом.

На сьогодні різниця ще більш разюча: хоча совети знишили контингент війська до 4,5 мільйонів вояків (93 дивізії в Європі, 82 — на Середньому Сході, 20 — в Сибіру і 13 — в Кореї та землях суміжних з Японією), проте, США мають

ССР

5,000,000 чол. 11ком
від 20 до 45 років

США

1,000,000 салдатік

БРИТАНСЬКА ІМПЕРІЯ

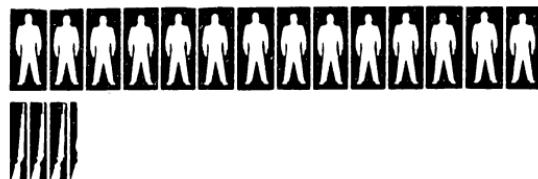

Рисунок 3.

в Європі лише... 3 дивізії, на Пацифіку — 7, і у себе вдома — 4, отже разом у советів 208 дивізій, у США — лише 14, себто співвідношення 15 : 1 (дивись рисунок 4).

Рисунок 4.

Проте, шеф американського генерального штабу ген. Айзенговер відверто заявив 28 червня 1947 р. сенатові, що

військові сили США на сьогодні стоять хоч і на другому місці в світі, але далеко позаду советських. Ця заява Айзенговера була обґрутованням його домагань залишити незмінним пропонований армією військовий бюджет, в розмірі 5.716.719.500 доларів, замість зниженого майже на пів мільярда бюджету в 5.280.982.423 доларів.

Крім зазначеної переваги советів у кількості салдатів існує також їх першість (як це не дивно!) в авіації. З одного боку, це пояснюється тим, що совети під час війни заощаджували свої повітряні сили, переносячи центр ваги на безжалісне застосування в боях живої сили і перекладаючи відповідальне і дорогостоюче завдання бомбардувань на аліянтів, з другого боку, американці одразу після закінчення війни роздали і розпродали велику кількість своїх бойових літаків. Отже за останніми підрахунками виходить, що за кількістю військових літаків на першому місці стоїть СССР — 20.000 штук, на другому — Англія — 15.000 штук, на третьому — США — 10.000 штук (від 85.000 на день капітуляції Японії).

Звичайно, США — країна, де винайдено найпотужніший чотирьохмоторний бомбардувальник В-29, відомий під назвою »літаючої фортеці«, та летуни якої встановляють світові авіаційні рекорди, не є відсталою авіаційною державою, але американцям є багато ще чого зробити в розбудові своєї повітряної моці. Одним з кроків на цьому шляху є виділення керівництва збройними повітряними силами США в окреме міністерство.

Не можна також недоцінювати того, що авіація у військовій справі все більше стає звичайним транспортовим засобом для приставлення атомових бомб або просто витискується автоматичними реактивними стрільнами, керованими з місця пострілу (подібно до німецького »V«). Кожному відомо, що боротьба СССР проти атомового контролю є боротьба за виграну часу, за який совети могли б наздогнати США в будівництві атомової бомби, маючи тепер до розпорядження крім власних родовищ також поклади урану Чехо-Словаччини, Німеччини та інших підлеглих країн.

Далеко краще стоїть справа в США із їх фльотою. В той час, як війна зменшила тоннаж багатьох країн, в тому числі Англії, СССР, Франції та інших, Сполучені Штати вийшли на перше місце в світі, перебравши на себе питому вагу Великобританії, а саме розбудували фльоту із тоннажем, що сягає більше половини світового тоннажу — 40,5 мільйонів

брутто-реестрових тонн, тобто 53% від 77 мільйонів брутто-реестрових тонн всього світу.

Загартовані в боях з фанатичною Японією, США, як воєнно-морська держава, залишили далеко позаду колишню »володарку морей« — Британську імперію. Правда, в процесі військової допомоги і позики — славнозвісного ленд-лізу, США спричинилися до заснування в СССР морської авіації, якої до того в нього не було. Втім, саме США, що мають досить поважну кількість »морських фортець« — авіоносців, володіють чи то як власністю, чи то на правах оренди або мандату цілою мережою авіабаз — островів, які в Пацифіку довгими кліщами охоплюють безмежний водяний простір — на півночі їх короткий важіль — це Алеути, на півдні їх довший важіль — це Гаваї, Мідвей, Маршальські о-ви, Гуам, Окінава. Дружні Філіппіни і окупована Японія становлять суцільне заборону проти небезпечного для США континенту. Щодо Атлантика, то США можуть лише дбати про протекторат де-факто над Бермудами, Вест Індією та Тринідадом.

Але якщо вищезазначені »кліщі« в Пацифіку відограли (не враховуючи атомової бомби!) вирішальну роль в боротьбі США із Японією, то тепер центр ваги переноситься на північний сектор американської оборонної системи. Це не виключає активного використання знов таки північного важеля »кліщів« Пацифіку — Алеутів, проте, вони тут стають ланкою нової арктичної мережі, до якої приєднується Аляска, Північна Канада, Гренландія і навіть Ісландія.

Вже наприкінці минулого року, 10. 12. 1946, популярний американський журнал »Люк« вмістив статтю Вільяма Артура, під назвою »Ми готуємося до війни в Алясці«. У короткому вступі автор зазначає, що в майбутній війні новим »Перл-Гарбором« (воєнно-морська катастрофа, з якої почалась війна США з Японією) може стати перше ліпше по-двір'я американського громадянина (дивись рисунок 5).

Далі наводяться дані про дослідження советами полярних країв, зокрема відкриття в 1932 році »Північно-Східнього Проходу«. Згадується і перший трансполярний політ советських літунів Чкалова та інших від Москви до Ванкувера, в штаті Вашингтон, що відбувся в 1937 році. Отже вже 10 років тому совети довели можливість досягнення землі США без посадки.

Тепер, криючись за мирними намірами, совети, за допомогою 170 кораблів і 200 літаків, розбудовують 40 лябара-

торій, які на меті мають точну інформацію Москви. Для північних вод СССР заплановано гідрографічну п'ятирічку. 450 експедицій повинні засновувати маяки й сигнальні та радиостанції і радари.

Проте, найповажнішим будівництвом є велетенська військова база Петропавловська на півострові Камчатці, віддалена тільки на 490 миль від острова Атту, крайнього з Алеутів. До того ж будівництва стосується і стратегічне шосе Большерецьк-Петропавловськ і поглиблення Авачинської затоки, для заходу великих бойових кораблів.

Крайні ж позиції советів, які вони займають на Командорських островах, віддалені оди вищезгаданого Атту лише на 210 миль, отже не дивно, що більше як 10 років тому, в 1935 р. відомий американський генерал Біллі Мітчел заявив перед Комітетом Військових Справ:

»Аляска є найцентральніше місце світу для повітряних сил, і це в однаковій мірі як для Європи, так і Азії або Північної Америки. Я вірю, що той, хто в майбутньому буде володіти Аляскою, буде володіти світом, і я гадаю, що вона є найстратегічнішим місцем в світі.«

»Наши сили не сплять сьогодні«, — заявляє автор статті. »Там в Арктиці вони знають з чим мають справу. І вони децо роблять«. Так, наприклад, в лютому минулого року була проведена грандіозна »операція Фрост-Байт«, виконана велетенським авіоносцем »Мідвей«, що продерся скрізь крижані поля через протоку Девіса, між Гренландією та Лябрادرором та заглибився за Полярне коло на 200 миль. Аналогічна »операція Айсберг« була проведена підводними човнами, що пройшли протокою Берінга для вивчення району на північ від Аляски.

На терені Аляски провадяться сухопутні операції, серед них можна назвати »операцію Фріджід« та »операцію Віллівоу«, які призначені були випробувати в полярних умовах дію танків, автоматів, спеціальних пристрій для їзди по снігу, радару, арктичних кухонь, раціонів та одягу.

Морська піхота тут вправляється у висадці, так само як це колись робилось в тропічних умовах. Все це має бути доповнене спеціальними маневрами, які влаштовуються в Північному Пацифіку та Північному Атлантику.

Ціла мережа в 30 баз обслуговує всі дослідницькі операції так само, як повинна була обслуговувати американські збройні сили під час війни. Серед цих баз є такі, що несуть лише функцію сигнальних станцій, а також і великих аеро-

дроми, здібні прийняти цілі з'єднання важких бомбардувальників. Є і спеціально морські бази, а також комбіновані сухопутно-морські бази, як от, наприклад, Форт Рандаль у Холодній затоці.

Хоча військове співробітництво США і Канади тримається в таємниці, проте, можна з певністю додати до баз США ті, що знаходяться на терені Канади, включивши їх в один ланцюг оборонної лінії, так само як до операцій США слід додати відому канадійську «операцію Мускусного бика». Теж саме стосується і природних багатств арктичної частини США і Канади, що безперечно служитимуть одній спільній меті в обороні Північної Америки. Тут слід назвати 35.000 кв. миль нафтових полів навколо Пойнт Барров, Головної Квартири американської флоти на Півночі, а також Порт Радіюм на терені Канади, що вславився головним видобутком урану для атомових бомб під час останньої війни.

Якщо стаття Вільяма Артура в основному подає географію стратегічних баз США на Півночі, то стаття Чарлза Мерфі «Полярна концепція» (журнал «Лайф» від 3. 2. 1947.) досліджує военно-арктичну проблему в більш широкому розрізі і просякнута, слід сказати, більшим скептицизмом. Цій статті передують декілька мал (дивись рисунок 6) з коментарями, серед яких можна навести слідучу фразу:

»... СССР побудував більше станцій ніж Північна Америка. Через це, а також через те, що советська частина Арктики має більше водних шляхів, совети надалеко випередили північно-американців у розвитку Заполяр'я«.

Повертаючись до статті Мерфі, можна зазначити, що він у «полярній концепції» висуває три основних положення:

1) Всі великі північні масиви — Північна Америка, Європа та Азія сходяться своїми крижаними форпостами в Арктиці;

2) Всі основні центри індустріальних (або мілітарних) потуг лежать на північ від екватора, щось близько 35 паралелів;

3) Найкоротші шляхи, що сполучають США із цими чужоземними центрами, проходять через Арктику, враховуючи просякнення советської індустрії глибоко на Урал та Сибір, підводять їх щільно до полюсу.

Головнокомандувач військово-повітряних сил США ген. Шпац якось заявив: «Ми, дійсно, дуже відкриті на півночі».

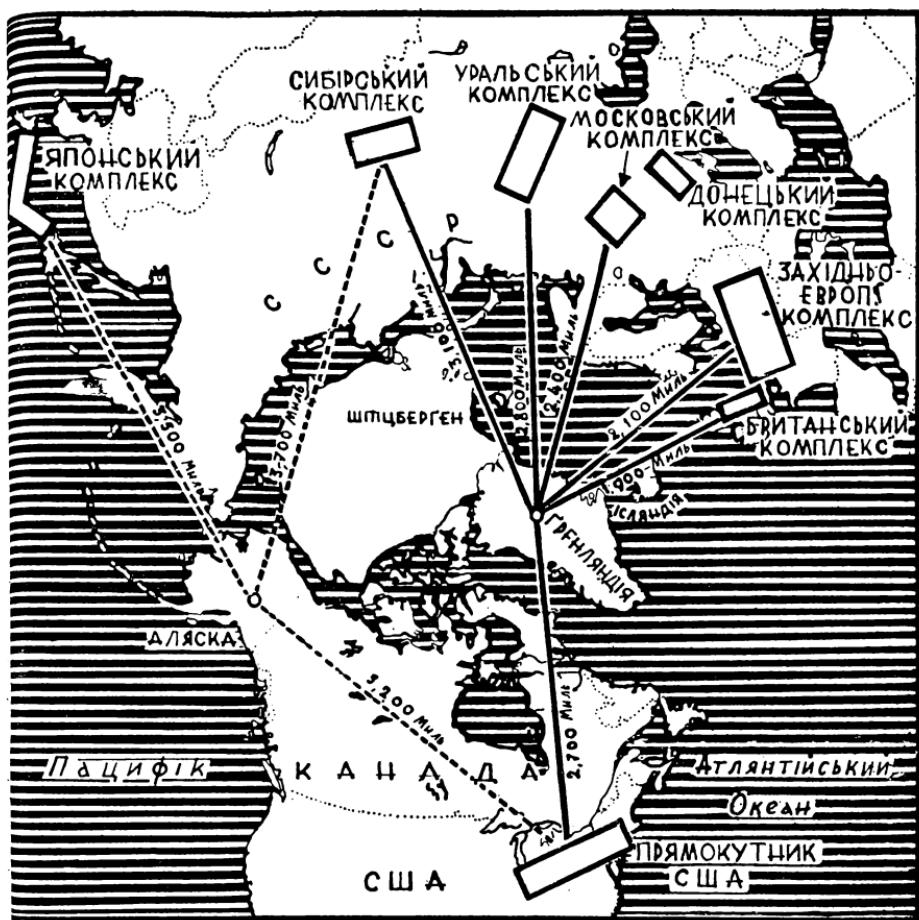

Рисунок 6.

А інший знавець авіації, організатор бомбардувань Японії, а тепер полярної програми ген. Лемей на початку 1947 р. констатував: «Наші кордони тепер лежать над арктичними пустелями полярних районів...» Кожна з головних індустріальних націй, на 1950 рік, зможе розвинути керовану повітряну зброю, що буде приставляти декілька тонн вибухового матеріалу акуратно на відстань від 3.000 до 6.000 миль», себто дистанцію досить поважну, щоб перенестись з одної півкулі до іншої.

На сьогодні, в США є тип літака В-50, що становить собою модифікацію В-29, проте, його потужність не сягає все ж таки більше як 2.000 миль безпосадкового польоту. До того багато з авіяторів надають перевагу майбутньому керованих стрільнів. Якщо теоретичні розрахунки щодо практичного застосування подібної зброї вказують на якихось 10—15 років, то справжня реалізація проблеми залежить від тих страшних витрат, на які піде та чи інша держава, виявивши меншу або більшу волю до здійснення своїх стратегічних намірів.

Якщо США тільки зараз, або зовсім недавно, усвідомили роль Арктики в справі власної оборони, а також всієї західної півкулі, то совети вже близько 20 років приділюють величезну увагу своїм полярним районам і відпускають величезні гроші як на їх дослідження, так і на розбудову там цілих індустріальних та енергетичних підприємств, ставши піонерами промислової розробки цієї багатої на поклади області землі. Одночасно, встановлюючи зв'язки поміж своїми європейськими портами Мурманськом, Архангельськом та іншими з портами в Пацифіку, як, наприклад, Петропавловськом, а там Владивостоком і т. д., совети утворюють довжелезну лінію повітряного фронту вздовж полярних берегів, охоплюючи площу в 2.223.000 кв. миль.

Величезною перевагою советів, як це видно з наведеного рисунка 5, є також розкиданість їх промислових районів, що з початку виникла в наслідок розташування самих природних багатств, а тепер навмисно культывується державною політикою. США, навпаки, мають сконцентровану промисловість, зосереджену в прямокутнику Коннектікут. Чікаго, Детройт, Піттсбург.

Отже для захисту цього прямокутника стає необхідним включення в оборонну систему США баз Канади, Нью Фавнленда, Гренляндії і навіть Ісландії. Проте, канадські ліберали побоюються, щоб Канада не стала »шинкою в союзно-американському сандвічу«. Аналогічні труднощі зустрічаються в Ісландії та Гренляндії, що належать данцям, які бояться, в разі поступок Сполученим Штатам, відчути на собі невдоволення СССР, яке може реалізуватись в репресіях, вжитих щодо данських володінь в Балтиці. На Ісландії теж позначається советський вплив. Тут совети, бажаючи завоювати ісландські симпатії, інтригують в той спосіб, щоб передати норвежський Шпіцберген до Ісландії. Не дарма Генрі Сюард, міністер закордонних справ в часи

славетного американського президента Лінкольна, настроював США на купівлю Гренляндії та Ісландії, поруч із Аляскою.

В усякому разі військові чинники США, досить впливові тепер в урядових колах, стремлять до опанування Арктики, так само як рівночасно пропагують ідею стандартизації зброї для всіх американських країн. Безперечно, ця справа є одним з пунктів повістки денної панамериканської конференції в Ріо де Жанейро, що своєю головною метою має укладення взаємних пактів поміж всіма американськими країнами для створення суцільної оборонної системи Нового Світу.

Відомо, що Канада, яка не бере офіційної участі в конференції, як доміньйон Великобританії, висловила свою згоду приєднатись до оборонної системи латино-американських країн і Сполучених Штатів. До того покращання стосунків США із Аргентиною є, звичайно, величезним кроком на шляху до панамериканського бльоку, що, на щастя Америки, є суцільним у порівнянні із Європою, розколотою на двоє.

Серпень, 1947. *
